

Autonómne učenie na hodinách náboženstva/náboženskej výchovy

Mgr. Jana KUCHAROVÁ, PhD.

Nitra, 29. august 2024

Obsah prednášky

Teoretická časť

**Autonómia,
autonómne učenie**

Autonómny žiak

**Učiteľ a autonómne
učenie**

**Výzvy v oblasti
autonómneho učenia**

**Autonómne učenie v kontexte vyučovania
náboženstva/náboženskej výchovy**

Obsah prednášky

Praktická časť

**Príklady využitia autonómnych prvkov na hodinách
náboženskej výchovy**

Vymedzenie obsahu základných pojmov

Autonómia

„Čerešňa, ktorú si dieťa samo odtrhne a otvorí, mu chutí sladšie ako iná, ktorú mu vložia do úst, a pozorovanie, ktoré samo urobilo, pravdy, ktoré samo odhalilo, poznatky, ktoré samo nadobudlo, mu dávajú oveľa viac radosti než tie, ktoré sú mu vštepené“ (Salzmann, 1869, s. 63).

„Toto je podnetná cesta, na ktorej sa treba riadiť tzv. systémom, ktorý sa ale neukladá do pamäti ako hotový (naozaj hotový nikdy nie je), ale – podnetom je práve to – nachádza sám seba, ako novoobjavený zo súvislosti a plnosti empirických javov“ (Hildebrand, 1890, s. 2).

Vymedzenie obsahu základných pojmov

Autonómia

Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 22:

- právo jednotlivca alebo skupiny na samostatné riadenie a organizovanie vlastných aktivít,
- človek je schopný samostatne existovať, rozhodovať sa, konať, stanoviť si svoje ciele a aj ich dosiahnuť,
- samospráva, možnosť určovať pravidlá vlastného konania, nezávislosť.

Vymedzenie obsahu základných pojmov

Autonómne učenie

Bimmel, Rampillon, 2000, s. 33 – 34:

- centrálné rozhodnutia o svojom učení vykonávajú žiaci,
 - že sa chcú učiť,
 - ako budú pri učení postupovať,
 - aké materiály a pomocné prostriedky budú pri učení používať,
 - aké učebné stratégie využijú,
 - či sa budú učiť individuálne alebo v skupine,
 - ako si rozdelia svoj čas na učenie,
 - ako skontrolujú, či bol ich učebný proces úspešný.

Vymedzenie obsahu základných pojmov

Autonómne učenie

Bimmel, Rampillon, 2000, s. 33 – 34:

Iniciátormi učenia sú teda samotní žiaci, ktorí si svoje učenie riadia, organizujú a vyhodnocujú.

- **ŽIAK** v centre pozornosti - **NIE** ako **OBJEKT** výchovno-vzdelávacieho procesu, **ALE** ako jeho **SUBJEKT**, ako **INICIÁTOR** svojho vlastného učebného procesu a ten, ktorý svoj vlastný učebný proces riadi,
- pojem **autoregulačné učenie**, napr. Tatarko (2011) alebo Mareš (1998).

Vymedzenie obsahu základných pojmov

Autonómne učenie

Průcha, Walterová a Mareš, 2003, s. 22:

- **pedagogické a psychologické** hľadisko v kontexte autoregulácie učenia:
 - **PEDAGOGICKÉ** hľadisko - *self-direction*
(vnútorná kontrola a riadenie)
 - sociologický rozmer - *self-management*
 - pedagogický rozmer - *self-teaching*
 - **PSYCHOLOGICKÉ** hľadisko - *self-regulation*
(žiak = aktívny aktér)

Učiteľ a autonómne učenie

Berger et al., 2023, s. 17:

učiteľ ako
manažér a
organizátor

učiteľ ako
sprostredkovateľ,
moderátor

učiteľ ako
poradca

učiteľ ako
spoluučiaci sa

- vzdanie sa **RIADENIA** preocesu učenia:

Ako sa to moji žiaci môžu naučiť?

A ako im ja pri tom môžem pomôcť?

Autonómny žiak

Berger, Darn a Winter, 2023, s. 18:

záčasťňuje sa
na
sociálnych
procesoch
učenia

definuje vlastné
ciele, vyberá
relevantný materiál
alebo vhodné
aktivity na
dosiahnutie týchto
cieľov, hodnotí
vlastný učebný
pokrok

ochotný a má
vôľu vziať
vlastné učenie
do vlastných
rúk a prebrať
zaň
zodpovednosť

zúčastňuje sa na
zlepšení
procesov a
atmosféry na
vyučovaní

Autonómny žiak

Berger, Darn a Winter, 2023, s. 18:

cíti sa
spoluzodpovedný
za učenie a pocit
pohody vo svojej
učebnej skupine

- **stála AKTIVITA** žiakov = **zodpovedné plnanie si úloh** zo strany žiakov a **spolupodielanie sa** na vyučovacom procese
- **uvedomelý proces** zaradovania autonómnych prvkov do výučby,
- **autonómia žiaka** v žiadnom prípade nemôže znamenať to, že **žiak** si na vyučovaní robí čo sám chce, **musí byť sprevádzaný učiteľom**

Výzvy v oblasti autonómneho učenia

- **sebadisciplína žiakov, slabá schopnosť sústrediť sa na samostatnú prácu,**
- **viazanosť na vzdelávacie ciele v rámci školy - učebné plány, učebnice - autonómne učenie nie je absolútna svojvôľa - potreba prispôbiť sa konkrétnym daným podmienkam,**
- **učenie sa učiť (zo strany učiteľa i žiaka),**
- **osobné faktory (strach, neistota, slabá motivácia, obsahovo–odborný deficit),**
- **inštitucionálne faktory (reštriktívne rámcové podmienky v rámci rodiny alebo školy),**
- **nedostatočná kompetencia žiakov rozumne zaobchádzať s digitálnymi technológiami.**

Autonómne učenie v kontexte vyučovania NAB/NBV

- podľa nového kurikula NAB/NBV (2020) - kompetenčný model výučby NAB/NBV - dôraz sa kladie na získavanie a rozvíjanie náboženských kompetencií, teda schopností žiakov, na základe náboženských obsahov a vedomostí správne chápať kresťanské náboženstvo, vyjadrovať a žiť svoju vlastnú vieru,
- Reimer, 2020, s. 131: Nadobúdanie a rozvíjanie náboženských kompetencií sa teda u žiakov má uskutočňovať v konfrontácii s náboženskými vedomosťami, ich vzájomným prepájaním a aplikovaním v konkrétnych životných situáciách. Tým sa vyučovanie NAB/NBV stáva integrovaným.

Autonómne učenie v kontexte vyučovania

NAB/NBV

Kurikulum rímskokatolíckeho náboženstva/náboženskej výchovy pre primárne, nižšie stredné, stredné a úplné stredné vzdelávanie, 2020, s. 6:

„Učenie chápeme ako individuálny proces konštrukcie, kde samotní žiaci aktívne rozvíjajú a rozširujú svoje vlastné schopnosti a prostredníctvom základných vedomostí získavajú náboženské kompetencie. Náboženské vedomosti sú pritom integrované do kontextu každodenného života a zasahujú zároveň viacero dimenzií žiakov. Poznanie preto vyžaduje nielen pochopenie a prehĺbenie, ale aj uplatnenie v osobnom živote“

Autonómne učenie v kontexte vyučovania

NAB/NBV

Reimer (2020, s. 135 – 137) uvádza niekoľko atribútov dobrého NAB/dobrej NBV, orientovaného/orientovanej na náboženské kompetencie:

individuálna
podpora
učenia

metakognícia

prepojenie
vedomostí a
zručností

cvičenie a
tréning

kognitívna
aktivácia

aplikácia do
každodenného
života

Zoznam literatúry

BERGER, Birgitta; DARN, Leni a WINTER Christina, 2023. *Autonomes Sprachenlernen. Wie Lernende Verantwortung übernehmen und Lehrkräfte dies effektiv begleiten*. Berlin: Cornelsen Verlag GmbH, 152 s. ISBN 978-3589-16853-8.

BIMMEL, Peter 1993. Lernstrategien im Deutschunterricht. In: *Fremdsprache Deutsch*, H. 8/1993, s. 4 – 11. ISSN 2194-1823.

BIMMEL, Peter; RAMPILLON, Ute 2000. *Lernerautonomie und Lernstrategien*. Goethe-Institut, München, 208 s. ISBN 978-3-468-49651-6.

BURWITZ–MELZER, Eva; et al., 2016. *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. 6. vyd. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH + Co. KG, 692 s. ISBN 978-3-8252-8655-2.

ČAPEK, Robert, 2015. *Moderní didaktika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 604 s. ISBN 978-80-247-3450-7.

ČÁP, Jan; MAREŠ, Jiří, 2007. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

DIETZSCH, Andrea; PFISTER, Stefanie, 2022. *Digitaler Religionsunterricht*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht Verlag, 200s. ISBN 978-3-8252-5653-1.

Zoznam literatúry

FRITZ, Ursula, et al., 2019. *Kompetenzorientierter Unterricht*. Opladen & Toronto: Verlag Barbara Budrich, 237 s. ISBN 978-3-8252-5146-8.

FULKOVÁ, Emília; REIMER, Tibor, 2016. *Aktivizujúce vyučovacie metódy v teórii a praxi náboženskej výchovy*. Bratislava: DON BOSCO, 131 s. ISBN 978-80-8074-365-9.

GENČÚROVÁ, Gabriela, 2022. *Didaktika náboženskej výchovy I. Úvod do predmetovej didaktiky a metódy, formy, stratégie a zásady vyučovania náboženskej výchovy*. Ružomberok: Verbum, 122 s. ISBN 978-80-561-0947-2.

GENČÚROVÁ, Gabriela, 2022. *Didaktika náboženskej výchovy II. Charakteristika predmetu náboženskej výchovy – dokumenty, ciele, učivo, výstupy a učebnice*. Ružomberok: Verbum, 120s. ISBN 978-80-561-0948-9.

HACKL, Bernd, 2017. *Lernen. Wie wir werden, was wir sind*. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt, 286 s., ISBN 978-3-8252-4339-5.

HILDEBRAND, Rudolf, 1890. *Vom deutschen Sprachunterricht und von deutscher Erziehung und Bildung überhaupt*. Leipzig und Berlin: Julius Klinkhardt Verlag, 354 s.

Zoznam literatúry

HOLEC, Henri, 1981. *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford, New York: Pergamon Press, 53 s. ISBN 978-00802-5357-2.

KALHOUS, Zdeněk; OBST, Otto et al. 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 448 s. ISBN 80-7178-253-X.

KASHANI, Mohammad Rasoulifard, 2014. *Förderung der Lernerautonomie im universitären DaF-Unterricht im nahöstlichen Raum am Beispiel des Iran*. Dissertation. Jena. Philosophische Fakultät der Friedrich-Schiller-Universität Jena. Dostupné z URL <https://d-nb.info/1058858114/34> [citované 2024-01-31].

KLIPPERT, Heinz, 2022. *Selbständiges Lernen fördern. Strategien für Schule, Unterricht und Elternarbeit*. Weinheim: Beltz, 201 s. ISBN 978-3-407-63251-7.

KNOWLES, Malcolm, 1975. *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. New York: Association Press, 135 s. ISBN 0695811169.

KOKSAL, Handan, 2018. Qualitative Evaluation for the Reasons of Foreign Language Learning. In: *Prdagogika – Pedagogy*. Sofia:Natl Izadelstvo Az Buki, s. 794 – 804. ISSN 1392-0340.

Zoznam literatúry

KROPAČ, Ulrich; RIEGEL, Ulrich, (ed.). 2021. *Handbuch Religionsdidaktik*. Stuttgart: W. Kohlhammer GmbH, 616 s., ISBN 978-3-17-039030-0.

KRUMM, Hans, Jürgen, 1996. Gegenrede. In: *Fremdsprache Deutsch, Zeitschrift für die Praxis des deutschunterrichts, Sondernummer 1996: „Autonomes Lernen“*. München: Hueber Verlag, s. 61 – 62. ISSN 0937-3160.

KUCHAROVÁ, Jana, 2024. Autonomous Learning in Religious Education in Slovakia. Online. Dostupné z URL <https://tape.academy/index.php/tape/issue/view/6/8> [citované 2024-06-26]. In: *Theology and Philosophy of Education. Vol. 3 / 1 (2024)*. Praha: Česká křesťanská akademie, s. 5 – 11. ISSN: 2788-1180.

Kurikulum rímskokatolíckeho náboženstva/náboženskej výchovy (pre primárne, nižšie stredné, stredné a úplné stredné vzdelávanie). 2020. Online. Dostupné z URL <https://kpkc.sk/wp-content/uploads/2020/04/KURIKULUM-KATOLICKEHO-NAB-ZS-A-SS%CC%8C-def-verzia-apri%CC%81-2020.pdf> [citované 2024-01-28].

Zoznam literatúry

- KUSHNYR, Luba, 2018. Motivation as Instrument of Students-Biologists' Bilingualism Formation during Foreign Language Teaching. In: *International Conference on Research Paradigms Transformation in Social Sciences (RPTSS 2017)*. Nicosia: Future Acad, 2018, s. 689 – 697. ISBN: 978-1-80296-034-1.
- MAREŠ, Jiří, 1998. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 239 s. ISBN 80-71-78-246-7.
- PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- REIMER, Tibor, 2017: Der Religionsunterricht – Begleitung auf dem Weg: Jugendliche als Spaziergänger. In: *Studia Pastoralne*, Nr. 13, s. 248 – 252. ISBN 978-83-8099-034-0.
- REIMER, Tibor, 2020. *Náboženská výchova ako rozvoj náboženských kompetencií*. Bratislava: DON BOSCO, 175 s. ISBN 978-80-8074-486-1.
- SCHARLE, Agata; SZABÓ, Anita 2000. *Learner autonomy. A guide to developing learner responsibility*. Cambridge: Cambridge University Press, 112 s. ISBN 978-0-521-77534-2.
- STRAKOVÁ, Zuzana 2003. *Vedíme žiaka k samostatnosti*. Prešov: MPC, 102 s. ISBN 80-8045-321-7.

Zoznam literatúry

TASSINARI, Maria, Giovanna, 2010. *Autonomes Fremdsprachenlernen: Komponenten, Kompetenzen, Strategien*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 347 s. ISBN 978-3-631-60364-2.

TATARKO, Michal 2011. *Autonómne učenie ako špecifická motivačná stratégia vo výučbe cudzieho jazyka*. Online. Dostupné z URL

<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kacmarova2/subor/tatarko.pdf> [citované 2024-01-10].

Ďakujem za pozornosť.

Jana Kucharová

jana.kucharova@euba.sk
jana.kucharova@deutscheschule.sk
